

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara

Bakalářská Práce

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara

Bakalářská práce
Everyday design

Veronika Zálešáková

Plzeň 2021

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara

Katedra výtvarného umění
Studijní program Výtvarná umění
Specializace Keramika

Bakalářská práce
Everyday design

Veronika Zálešáková

Vedoucí práce: doc. MgA. Gabriel Vach

Katedra designu

Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara

Západočeská univerzita v Plzni

Plzeň 2021

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara
Akademický rok: 2020/2021

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE (projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Veronika ZÁLEŠÁKOVÁ**
Osobní číslo: **D18B0010P**
Studijní program: **B8206 Výtvarná umění**
Studijní obor: **Sochařství, specializace Keramika**
Téma práce: **EVERYDAY (DESIGN)**
Téma práce anglicky: **EVERYDAY (DESIGN)**
Zadávací katedra: **Katedra výtvarného umění**

Zásady pro vypracování

Tvůrčí záměr: Tvůrčím záměrem je pokus o osvěžení repertoáru českých manufaktur a opět je začlenit na trh.
Způsob realizace:

- rešerše, teoretická příprava práce a prvních skic
- rozpracování prvních variant práce
- předložení rozpracované teoretické části práce, tvorba modelů k praktické části
- Realizace závěrečné práce
- Veřejná prezentace projektu prostřednictvím sociálních sítí, případně na veletrzích apod.

Cíl: Cílem práce je poukázat na mizející manufaktury a především se pozastavit nad nadvýrobou velkých subjektů. Výstupem závěrečné práce by měl být projekt, kterým by se mohla manufaktura prezentovat na současné scéně a snaha ji na scénu uvést. V rámci propagační části projektu, bych chtěla spolupracovat s dalšími studenty.

Předpokládaný charakter výstupu: Minimální rozsah praktické části budou dva porcelánové produkty.

Rozsah průvodní zprávy: Minimální rozsah teoretické části budou tři normostrany.

Rozsah teoretické části: **min. 3 normostrany textu**
Rozsah praktické části: **vyplyne ze zpracování BP**
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:

STERLING, Bruce. Vytváření věcí. Přeložil Ivan ADAMOVIČ. V Praze: Vysoká škola uměleckoprůmyslová, 2019. Katedra. ISBN 978-80-87989-86-9.
POTTER, Norman. Co je designér: věci, místa, sdělení. Přeložil Eva CÍSLEROVÁ. V Praze: Vysoká škola uměleckoprůmyslová, 2018. Katedra. ISBN 978-80-87989-58-6.
CHLÁDEK, Jiří. Porcelán kolem nás. Praha: Státní nakladatelství technické literatury, 1991. ISBN 80-03-00540-X.
SUCHOMEL, Filip. 300 treasures: Chinese porcelain in the Wallenstein, Schwarzenberg & Lichnowski family collections. Přeložil John COMER. In Prague: Academy of Arts, Architecture and Design, 2015. ISBN 978-80-86863-66-5.
MERGLOVÁ-PÁNKOVÁ, Lenka. Umělecká keramika: historismus, secese, moderna : Keramická škola v Bechyni 1884-1948. V Plzni: Západočeské muzeum, 2015. ISBN 978-80-7247-114-0.
PACHMANOVÁ, Martina, ed. Design: aktualita, nebo věčnost?: antologie textů k teorii a dějinám designu. V Praze: Vysoká škola umělecko-průmyslová, 2005. ISBN 80-86863-05-0.
ŠPÍŠ, Jiří. Modelářství porcelánu a keramiky. Třetí (v Silikátovém svazu první) upravené a rozšířené vydání. [Praha]: Silikátový svaz, [2016]. ISBN 978-80-86821-78-8.
ZAVADILOVÁ, Darina, Jan KLOSS, Jaroslav POLANECKÝ a Juraj ŠUŠKA. Když boty, tak botasky!. Cheb: Galerie výtvarného umění v Chebu, [2016]. ISBN 978-80-87395-24-0.

Vedoucí bakalářské práce: **Doc. MgA. Gabriel Vach**
Katedra designu

Oponent bakalářské práce: **MgA. Jiří Novotný**
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara

Datum zadání bakalářské práce: **31. října 2020**
Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2021**

Die rozhodnutí č. j. 200 009130/2021
stanoven nový termín odevzdání BP/DP..... 30. 7. 2021

Doc. akademický malíř Josef Mištera v.r.
děkan

Mgr. Jindřich Lukavský, Ph.D. v.r.
vedoucí katedry

Prohlašuji, že jsem kvalifikační práci vypracovala samostatně, za použití uvedené literatury a nejedná se o plagiát.

Plzeň, červenec 2021

.....
Podpis autorky

Poděkování

Ráda bych tímto poděkovala svému vedoucímu bakalářské práce doc. MgA Gabrielu Vachovi za odborné konzultace, technologické rady a zprostředkování modrotiskové dekorace v porcelánce Dubí. MgA Markétě Kalivodové děkuji za výpomoc při nastalých technologických problémech v průběhu práce, za veškeré výpaly, její velkou trpělivost a vstřícnost při jejich organizování a velké díky za péči o ateliéry, které nám byly k dispozici. Také bych chtěla poděkovat svým spolužákům za jejich velkou pomoc a asistenci v průběhu realizování bakalářské práce.

Ráda bych také poděkovala všem, kteří se na projektu podíleli. V první řadě Mance Lustigové za celou spolupráci, její brilantní komunikační dovednosti a organizovanost, bez níž bych byla absolutně ztracená. Mikuláši Kalnému za vytvoření modrotiskové dekorace, manufaktuře Český porcelán Dubí za umožnění realizovat v jejích prostorách nanášení ocelotisků a všem pracovníkům, kteří nám byli nápomocni. Janě Jarošové děkuji za její ilustrace k webu a vytvoření loga pro Kopřivald, Kristýně Kubaště za grafickou práci na projektu, Štěpánovi Ševčíkovi za naprogramování webové stránky a velkou trpělivost při konzultacích a konečně Marii Sedelmayerové za fotografie vzniklých produktů.

Závěrem bych chtěla poděkovat své rodině a přátelům za velkou podporu při celém studiu, které si velmi považuji.

Obsah

Úvod.....	1
Kopřivald.....	2
Tvar č. 32021	3
Kilián.....	4
František.....	6
Rostislav	7
Závěrečné shrnutí.....	8
Resumé	9
Použitá literatura.....	10
Použité odkazy.....	10
Seznam příloh.....	11
Příloha 1.....	12
Příloha 2.....	14
Příloha 3.....	17
Příloha 4.....	22

Úvod

Projekt Kopřivald začal vznikat na letní praxi v manufaktuře Schlaggenwald, kde jsem byla společně s Mankou Lustigovou. Fragment nejstarší porcelánky v republice nás zasáhl a okouzil natolik, že jsme se rozhodly naši bakalářskou práci orientovat na toto téma.

V rámci práce měly vznikat produkty vhodné k osvětlení repertoáru jejich výroby. Představou bylo vytvořit ucelenou soupravu samostatně vznikajících produktů, kterou si zákazníci budou moci sami poskládat dle svých preferencí. Další částí měla být propagace projektu a tím i upoutání pozornosti na čerstvou produkci tuzemského porcelánu. Vzhledem k uzavření manufaktury však došlo k přetransformování počátečního konceptu na samostatný projekt, který se zabývá současnou situací porcelánek v u nás.

Podstatnou část bakalářské práce tvoří také navázaná spolupráce se studenty jiných ateliérů naší fakulty. Mohl tak vzniknout web, na kterém se graficky podílela Kristýna Kubašta. S Mikulášem Kalným jsme se pustili do oživení techniky modrotisku a za fotografie vzniklých produktů vděčíme Marii Sedelmayerové.

Kopřivald

Kopřivald je projektem zabývajícím se zarůstáním porcelánové tradice. Je místem pro všechny, kterým osud tuzemských porcelánek není lhostejný. Nabízí prostor k vyjádření názoru skrze jakékoliv médium. Vychází z historie nejstarší manufaktury u nás, která vznikla v roce 1792 v Horním Slavkově.

Po jejím úpadku a ukončení výroby v roce 2016 došlo o dva roky později k přesunu do Příchovic a znovuotevření v měřítku rodinné manufaktury, ve které jsme měly s Mankou Lustigovou možnost strávit čtrnáct dní na letní praxi. Naskytl se nám pohled do jejího nitra, v němž jsme mohly spatřit velký zápal pro řemeslo a neskutečné úsilí o zachování tohoto dědictví.

Prvotním záměrem bylo vytvořit užité produkty, kterými by se mohla manufaktura Schlaggenwald prezentovat na současném trhu a oživit jimi produkci, která ustrnula v čase minulém. Naneštěstí, než jsme stihly zahájit spolupráci, se porcelánka ocitla v insolvenčním řízení. Vzhledem k nastalé situaci jsme projekt přetransformovaly na platformu, která slouží k diskusi a vyjádření se k tématu současného stavu porcelánové výroby v České republice. Vznikl tak prostor pro projekty zaměřené na toto téma. K propagaci Kopřivaldu jsme zvolily webovou stránku,¹ kde budou vznikající projekty prezentovány. V budoucnu bychom chtěly projekty komunikovat i pomocí sociálních sítí a účastí na veletrzích či výstavách.

Součástí webové stránky je časová osa vyobrazující historii nejstarší manufaktury u nás, z hlediska umělecké úrovně i z hlediska ekonomické prosperity. Osa je doplněna ilustracemi nejslavnějších výrobků, které ztvárnila Jana Jarošová. Ilustrátorka pro Kopřivald navrhla také logo a spodní značky na porcelánové produkty, které vznikly v rámci projektu Tvar č. 32021.

S konceptem zmíněného projektu jsem se ocitla v nové oblasti, ve které jsem se v mé dosavadní tvorbě mihla spíše okrajově. Vždy jsem upřednostňovala organičtější práci s materiálem a vyjádření jeho ctností či technologických neřestí, před striktností designové tvorby.

¹ <http://koprivald.cz/>

Tvar č. 32021

Tvar č. 32021 je prvním projektem platformy Kopřivald, v jehož rámci vznikaly produkty každodenního i svátečního užití, zaměřené na potřeby současného uživatele. Určené ke stolování, na které klademe důraz z hlediska hodnoty setkávání se u stolu a trávení času s přáteli či rodinou. Inspirace vycházejí z výroby tuzemských porcelánek v průběhu jejich historie. Produkty vypovídají o řemeslné práci a dlouholetých zkušenostech s touto první umělou hmotou, s obdivem pro houževnatost a absolutní oddanost věci, která zde byla již od prvního zárodku slavkovské porcelánky², a jež přežívá doposud.

V rámci této práce vzniklo pět kolekcí, které mezi sebou komunikují a jsou určeny k libovolnému kombinování koncovými uživateli podle jejich potřeb a priorit. Propojujícím prvkem se stal modrotisk. Podglazurní dekorace, jejíž strukturální ornament vycházející z florálních motivů pro vybrané kusy navrhl Mikuláš Kalný. Dekor pak přenášel pomocí leptu kyselinou dusičnou na ocelové desky.

Nanášení této tradiční techniky se uskutečnilo v porcelánce Dubí u Teplic, která je již proslulá díky cibulovému vzoru.³ Momentálně je i jedinou využívající tento způsob dekorování, a jen u velmi malé části produkce. Porcelánka k nanášení dekoru využívá spíše podglazurní sítotisk, jehož náklady jsou jednoznačně menší a práce s ním o mnoho rychlejší. Tradiční ocelotisk se tedy stává spíše historií, což byl podmět pro spolupráci, kterou bychom nadále rádi rozvíjeli a domnívám se, že zde by mohla být i budoucnost modrotisku (malosériový náklad s autorskou rytinou, či leptem).

² „Objev bílé hlínky v Javorné na pozemku Martina Kunze a dobrozdání wallendorské porcelánky, že se jedná o kvalitní kaolin, způsobilo značný rozruch mezi obchodníky, statkáři a chalupníky. Jakob Just ze Slavkova, dříve obchodující s porcelánem, podnikl v roce 1789 povozníka [...] Franze Antona Habertitzla k experimentální výrobě porcelánu a založení první manufaktury. Své pokusy začal Habertitzl provádět v malé ležaté peci nejprve sám, ve vlastním domě. Když si uvědomil význam tohoto objevu, nabyl přesvědčení, že bez zkušeností odborníka se neobejde. [...]

Manufaktura na výrobu porcelánu v Horním Slavkově vznikla po předchozím období pokusů v roce 1792 z popudu pensionovaného důlního mistra císařských dolů na stříbro a cín Johanna Georga Pauluse [...]. Často docházelo k poruchám, a navíc se množily opětovné stížnosti spoluobčanů, týkající se možného ohrožení jejich majetku požárem. Práce na vybudování porcelánky se však Paulus nevzdal.“ (s. 156–157)

BRAUNOVÁ, Dagmar. *Porcelánová tradice*. Karlovy Vary: Has & Czjzek, 1992.

³ „Výroba „cibuláku“ v Čechách započala roku 1885 v Dubí, v již dříve existující porcelánce. [...] Tehdy majitel zavádí nový technologický postup provádění dekorace, který mnohonásobně zvýšil produktivitu výroby. Podglazurová výzdoba cibulového vzoru byla prováděna za použití ocelových desek na místo ruční malby. Jen některé drobné prvky a nuance byly doplněny ručně.“ (s. 210)

BRAUNOVÁ, Dagmar. *Porcelánová tradice*. Karlovy Vary: Has & Czjzek, 1992.

Kilián

(obr. 1)

Kolekce Kilián je oslavou historizujícího tvarosloví, zdobnosti, kanelur a všeho co můžeme vidět v produkci porcelánek v období pseudobaroka a druhého rokoka. Osobně tento porcelán zbožňuji z hlediska přemrštěnosti, bohatosti nápadů na kombinace. A rozvernosti, které se v současnosti jen zřídka kdy dočkáme. Předmětů balancujících na pomezí kýče s brilantním řemeslným zpracováním, a to i ve velkých nákladech.⁴

⁴„Období druhého rokoka, zahrnující zhruba léta 1835 až 1860, bylo nejproduktivnějším obdobím českého porcelánu, pokud jde o variabilitu ve tvarování, ale i v dekoru. Pozvolný nástup nových myšlenek, jak je nejdříve prezentoval Slavkov, nabyl mezi léty 1836 až 1839 náhlého urychlení v Lokti, jehož živý zájem o pokrokové formy a odvaha tyto moderní snahy ve výrobě prosazovat se dočkaly náležitého ocenění. V několika málo letech vyšel z loketské porcelánky široký sortiment zboží s členitou profilací, s dekorem ve vysokém reliéfu, výraznou rostlinnou či ornamentální malbou a bohatým zlacením. Byly to mistrné kusy, zaměřené na efekt, avšak reprezentující zcela původní a vynikající práce, které předčily ve své době všechnu ostatní českou produkci a znamenají přínos Lokte v celosvětovém měřítku. [...]“

V šedesátých letech 19. století končí významné období českého porcelánu, jež dostoupilo se slohem druhého rokoka svého vrcholu a bylo svědkem řady úspěchů na domácích i zahraničních výstavách. S tímto obdobím také končila funkce porcelánu jako víceméně luxusního artiklu. Obraz výroby se začal měnit s rozvojem průmyslového podnikání a technickým pokrokem, který vedl k pozvolné změně životního stylu ve všech vrstvách. Rozšiřující se okruh spotřebitelů, potřeba větší výrobní kapacity a rychlejší distribuce, stejně tak jako zájem majitelů porcelánek na zvýšení zisku omezily individuální podíl rukodělné práce, zejména v malířské výzdobě. Také tvary nádobí se musely nyní svými formami přizpůsobit požadavkům vhodným pro velkovýrobu. Šedesátá léta sice ještě setrvávají v tradičních poutech druhého rokoka, avšak nyní již zevšednělého a zhrublého, postrádajícího ušlechtilost ve tvarování a jemnost dekoru.“ (s. 7)

HEJDOVÁ, Dagmar a Jan MERGL. *Slavkovský porcelán 1792–2002*. Sokolov: Okresní muzeum, 2002. ISBN 80-86630-00-5.

Kilián má vyprávět pomocí svého tvarosloví příběh porcelánek od hravých půdorysů a linií, až po čistotu současného designu. Má být oživujícím článkem stolování mezi strohými produkty. Oblíbeným šálkem na ranní espresso či čaj, který přesně padne do ruky.

V edici nalezneme dva větší šálky se šroubovitými kanelurami, čtyři menší šálky a tři mísy s přímým kanelováním. Modely jednotlivých tvarů byly vymodelovány v 3D programu Rhinoceros 6. Při práci jsem vycházela z historizujícího podední, které se směrem k okraji produktu vytrácí do kruhu či oválu. Následně byly modely vytištěny za pomoci 3D tisku a formovány. Pro šálky vznikly formy na střep kvůli prokreslení kanelur na vnitřní stěny, které při jejich používání na hladině nápoje vytváří příjemný detail. U mís jsem zvolila formy na jádro, z hlediska potřeby přesného tvarosloví jak vnitřního, tak vnějšího tvaru. Také je zde automaticky zajištěna stejná síla střepu, což vyhovuje nárokům sériové produkce.

(obr. 2)

František

František je kolekce, která uklidňuje Kiliánův natropený rozruch. Je nadechnutím a čistým prostorem každodenního stolování. František je praktik, skvělý pomocník při vaření či servírování malého i velkého pohoštění. Zároveň se stal plátnem pro modrotisky Mikuláše kalného.

Kolekce obsahující mísu a talíř strohého tvarosloví vznikla na sádrařském kruhu. Vytočené modely jsem následně zaformovala s využitím formy na jádro, která mi zajistila menší pravděpodobnost prokreslování podední do vnitřní části produktů.

Bohužel ne vždy proces poskytuje radostné chvíle, obzvláště když je v hlavní roli porcelán. Neskutečně živé médium, které si žije vlastním životem v průběhu celého postupu vytváření. S technologickým problémem jsem se setkala u mís, kdy po ostrém výpalu dochází k velké deformaci. Tuto problematiku jsem se snažila vyřešit pomocí různého způsobu pálení. První zkouška výpalu na pálící pomůcce byla bez výsledku. Další zkouškou bylo pálení dvou mís položených okrajem na sebe. Zde jsem dosáhla kýženého výsledku jen u jedné mísy. Druhá, jež ležela dnem vzhůru, se však začala deformovat v oblasti podední a je nestabilní.

Díky tomu vím, že mi nezbyvá než se vrátit ke kroku vyndávání výrobků z forem, kde vzniká patrně celý problém. Další možností řešení je jiný způsob lití. U dosavadního odlévání může k deformaci docházet z hlediska špatné distribuce hmoty do forem. Mísy prozatím zůstávají mou velkou výzvou, kterou bych ráda pokořila do Designbloku, kde bude bakalářská práce prezentována v rámci ateliérové výstavy závěrečných prací.

(obr. 3)

Rostislav

Rostislav je kolekcí oživující dekorační techniku modrotisku. Tvarově čisté kusy, které nechávají vyniknout dekor hlubotisku autorsky pojal Mikuláš Kalný. Ocelové matrice vytvářel pomocí leptu kyselinou dusičnou. V závislosti doby působení kyseliny na ocelovou desku vznikaly různé hloubky ornamentu, díky kterým se vytvořil příjemné kontrasty v dekoru.

(obr. 4)

Závěrečné shrnutí

Designová tvorba pro mě byla před bakalářskou prací neprobádaným územím. Rozhodnutí vstoupit do této oblasti a začít ji prozkoumávat mi přineslo mnoho nových významných zkušeností. Na začátku práce jsem prolomila ledy s 3D programem a pochopila jeho přínosy. Kdy je velkým technologickým pomocníkem, jak můžu autorsky pracovat skrze tuto technologii, a kdy se jedná jen o lenost a šizení řemesla, které je pro mě nedílnou součástí tvorby.

V průběhu vytváření produktů, jsem měla možnost zlepšit své dovednosti při vytváření sádrových forem a správného technologického sestavení střepe. Vyzkoušet si sériovost produkce bez dalšího autorského pojednání, na které jsem vždy kladla důraz. Náročnou disciplínou pro mě byla časová organizace a včasné dokončení produktů, abychom mohly plynule navázat na propagační část projektu.

Další zkušenosti jsem nabyla v oblasti sebe prezentace, která je nedílnou součástí designového světa. S Mankou Lustigovou jsme měly možnost vyzkoušet si spolupráci s dalšími studenty a autory na vzniku vizuálního stylu projektu a webové stránky. Cesta k cíli byla místy trnitá, ale poznatky, které jsem nasbírala, velmi cenné. Zjistila jsem, jak je důležité přesně formulovat myšlenky v komunikaci tak, abychom neplýtvali časem ani prací zúčastněných. Neméně podstatné je také umět vyjádřit své požadavky a cíle. Nyní nezbyvá než se těšit na uvedení projektu do pohybu a na další spolupráci.

Resumé

Kopřivald is a platform dealing with the porcelain tradition downgrade. It is a place for all those who are not indifferent to the fate of domestic porcelain factories. It offers a space to express one's opinion on this topic through any medium. The project is based on the history of the oldest Czech porcelain manufactory established in 1792 in Horní Slavkov.

Two years after its closure in 2016, the factory moved to Přebuz and was reopened as a family manufactory. Within a two-week summer internship, we had an opportunity to discover its inner structures—a big passion for the craft and an incredible effort to preserve its heritage was what we witnessed there. This experience inspired me for my bachelor's thesis and for the Kopřivald project itself of which Manka Lustigová is a co-creator.

Within the Kopřivald platform, the project Tvar No. 32021 was also created. It represents our conception of the current Czech porcelain factories production. Products for everyday but also festive use were created focusing on the contemporary user. Putting emphasis to the value of getting together and spending time with friends or family around the table, the products are designed for dining. Finding inspiration in the production of domestic porcelain factories throughout their history and attesting years of experience with this plastic material.

Within this project we created five collections related one to each other to be freely combined by the end-users, according to their needs and priorities. We chose the indigo print technique as a connecting element—an underglaze decoration designed by Mikuláš Kalný.

Another part of the thesis is the promotion of the project on a website and, in the future, on social networks as well. These media were created in collaboration with graphic design and photography students of Ladislav Sutnar Faculty of Design and Art.

Použitá literatura

BRAUNOVÁ, Dagmar. *Porcelánová tradice*. Karlovy Vary: Has & Czjzek, 1992.

HEJDOVÁ, Dagmar a Jan MERGL. *Slavkovský porcelán 1792-2002*. Sokolov: Okresní muzeum, 2002. ISBN 80-86630-00-5.

Použité odkazy

Kopřivald. *Kopřivald* [online]. Copyright© Jana Jarošová [cit. 29.07.2021]. Dostupné z <http://koprivald.cz/>

Obrazové přílohy

(Obr. 1) kolekce Kilián, foto Marie Sedelmayerová

(Obr. 2) kolekce Kilián, foto Marie Sedelmayerová

(Obr. 3) kolekce František, foto Marie Sedelmayerová

(Obr. 4) kolekce Rostislav, foto Marie Sedelmayerová

Příloha 1

Fotodokumentace z letní praxe, Schlaggenwald Příchovice, foto Manka Lustigová, Veronika Zálešáková

Příloha 2

Fotodokumentace z návštěvy zavřené manufaktury V Horním Slavkově, foto Veronika Zálešáková

Příloha 3

Proces tvorby, foto Manka Lustigová, Veronika Zálešáková, Natálie Reichsteinová

Příloha 4

Produkty projektu Tvar č. 32021, foto Marie Sedelmayerová

Příloha 1

Příloha 2

Příloha 3

Příloha 4

